

18. olimpiāde Latvijas un pasaules vēsturē II posms

1. uzdevums.

(7 punkti)

Sakārto notikumus hronoloģiskā secībā!

- A Rīgas septiņsimtgades svinības
- B Vācijas un Antantes valstu miera līguma parakstīšana Versaļā
- C Pirmie vispārējie latviešu dziesmu svētki
- D Latvijas Republikas Satversmes pieņemšana
- E Molotova – Ribentropa pakta parakstīšana
- F J. Goldmaņa un J. Zāliša parakstītais uzsaukums “Pulcējaties zem latviešu karogiem”
- G Latvijas – Krievijas miera līguma parakstīšana
- H LSDSP dibināšana

--	--	--	--	--	--	--	--

2. uzdevums.

(6 punkti)

Sameklē katras personības darbībai atbilstošu skaidrojumu! Ieraksti pie katras personas pareizās atbildes burtu!

(Uzmanību! Skaidrojumu skaits atšķiras no personu skaita!)

☐ Pauls Šīmanis	A Viens no latviešu valodniecības un latviešu leksikogrāfijas pamatlicējiem.
☐ Kārlis Ulmanis	B Latviešu strēlnieku bataljonu organizācijas komitejas priekšsēdētājs
☐ Jānis Daliņš	C Latvijas Republikas pirmais ministru prezidents.
☐ Kārlis Mīlenbahs	D Mikrobiologs un politiķis, LR ministru prezidents.
☐ Jānis Čakste	E Žurnālists, Satversmes Sapulces un visu Saeimu deputāts.
☐ Jānis Goldmanis	F Latvijas Republikas pirmais prezidents.
	G Vieglatlēts, Latvijas valsts pirmās olimpiskās medaļas ieguvējs.

3. uzdevums.

(6 punkti)

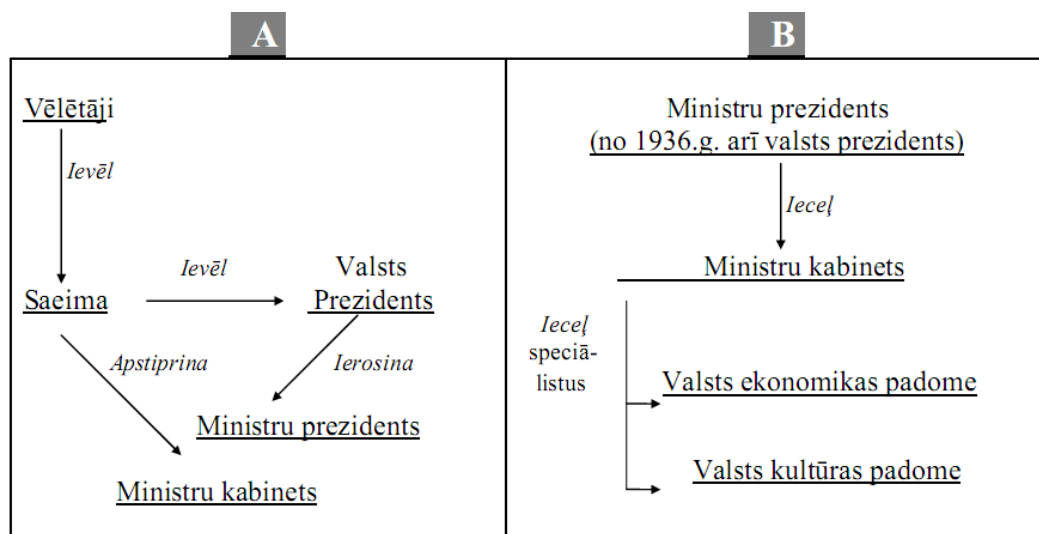
Kas bija šo nozīmīgo darbu autori vai sastādītāji?*Ieraksti atbilstošo burtu tukšajā vietā pirms darba nosaukuma!*

1. ___ “Mūžības skartie” A Aleksandrs Grīns B Anna Brigadere C Aleksandrs Čaks
2. ___ “Latviešu valodas vārdnīca” A Vecais un Jaunais Stenders
B J. Endzelīns un K. Mīlenbahs C J. Bērziņš un J. Kursīte
3. ___ “Latvju dainas” A Ansis Lerhis-Puškaitis B Krišjānis Barons C Janis Cimze
4. ___ “Baņuta” A Jāzeps Vītols B Alfrēds Kalniņš C Jānis Mediņš
5. ___ “Straumēni” A Kārlis Skalbe B Jānis Akuraters C Edvards Virza
6. ___ “Brīvības piemineklis” A Kārlis Jansons B Kārlis Zemdega C Kārlis Zāle

4. uzdevums.

(6 punkti)

Kad Latvijā pastāvēja šāda valsts pārvalde? Kādam politiskā režīma veidam tās atbilst? Izpēti valsts pārvaldes shēmas un pieraksti atbildes zem katras no tām!

4.1. Laika posms

4.2. Politiskais režīms

4.3. Uzraksti, ar ko shēmās attēlotās valsts pārvaldes sistēmas atšķiras!

5. uzdevums.

(8 punkti)

Izsvītro katrā jēdzienu rindā lieko vārdu! Pamato savu izvēli, paskaidrojot, kāds princips vieno jēdzienus!

5.1. "Brīvā zeme" – "Cīņa" – "Atpūta" – "Jaunākās ziņas"

5.2. Čehoslovākija – Igaunija – Francija – Somija

5.3. Autoritārisms – militārisms – totalitārisms – demokrātija

5.4. Lilita Bērziņa – Elvīra Bramberga – Eduards Smiļģis – Vilhelms Purvītis

6. uzdevums.

(7 punkti)

Sasaisti notikumus Latvijā ar laika posma ziņā atbilstošiem pasaules notikumiem!

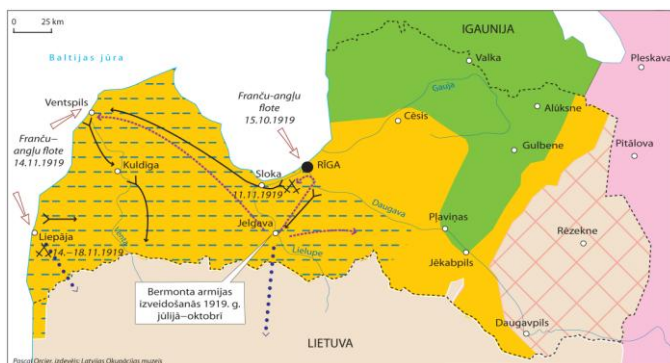
Ieraksti atbilstošo burtu tukšajā vietā pirms darba nosaukuma!

☐ LSDSP dibināšana	☐ A „Asinainā svētdiena” Pēterburgā
☐ Latvijas Republikas proklamēšana	☐ B Trejsavienības izveidošanās
☐ Demonstrantu apšaušana Daugavmalā	☐ C Beidzas 1. pasaules karš
☐ K. Ulmaņa valsts apvērsums	☐ D Konstantīna Petsa autoritārais režīms
☐ Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana	☐ E Pilsoņu karš Krievijā
☐ PSRS karaspēka ienākšana Latvijā	☐ F Krievijas – Japānas karš
☐ Brīvības cīņas Latvijas teritorijā	☐ G Parīzes okupācija
	☐ H Itālijas pāriešana Antantes pusē

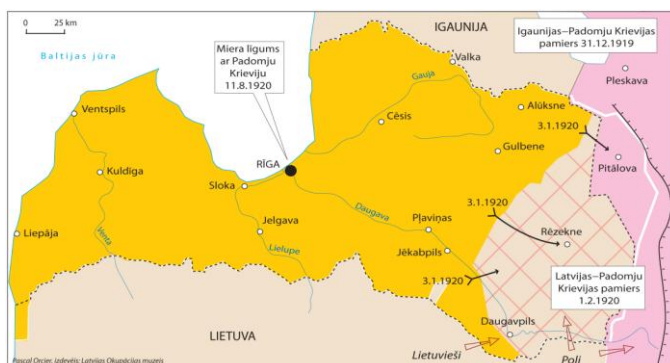
7. uzdevums

(10 punkti)

Izpēti kartes un atbildi uz jautājumiem!

7.1. Kādu notikumu attēlo šeit redzamās kartes?

7.2. Ar kādu nozīmīgu pasaules vēstures notikumu kartēs attēlotais notikums saistīts?

7.3. Kādi bija šī notikuma cēloņi?

7.4. Kādas bija šī notikuma sekas?

Uzmanīgi izlasi avotu tekstu, lai atbildētu uz jautājumiem!**Avots A Rīkojums par kara stāvokļa izsludināšanu Latvijā**

(Publicēts laikrakstā *Valdības Vēstnesis* 1934. gada 16. maijā).

Ievērojot to, ka valstī draud izcelties iekšējie nemieri, kuri apdraud valsts iedzīvotāju drošību, ar šo tiek izsludināts kara stāvoklis visā Latvijā uz 6 mēnešiem.

Kara stāvoklis stājas spēkā Rīgā šī gada 15. maijā plkst. 23, pārējās Latvijas daļās 16. maijā plkst. 1 rītā. Visiem iedzīvotājiem, kara, administrācijas un pašvaldības iestādēm bez ierunām jāizpilda visi pienākumi, kādus viņiem uzliek noteikumi par kara stāvokli no 11. februāra 1919. g. ar 1921. g. papildinājumiem.

Rīgā, 1934. g. 15. maijā.
Ministru prezidents K. Ulmanis
Kara ministrs J. Balodis

Avots B Rīkojums par politisko partiju darbības apturēšanu

(Publicēts laikrakstā *Valdības Vēstnesis* 1934. gada 16. maijā).

Pamatojoties uz noteikumu par karastāvokli 17. pantu, ar šo nosaku:

- 1) politisko partiju darbība līdz turpmākam rīkojumam apturēta;
- 2) visas publiskās sapulces noliegtas;
- 3) visi gājieni noliegti;
- 4) biedrību un to savienību sapulces un gājieni var notikt tikai ar prefekta vai apriņķa priekšnieka iepriekšēju atļauju katrā atsevišķā gadījumā;
- 5) dažāda veida publiskus izrīkojumus un izpriecas var sarīkot tikai ar prefekta vai apriņķa priekšnieka iepriekšēju atļauju un
- 6) pilsētu domes sēdes līdz turpmākam noliegtas.

Par šo noteikumu pārkāpšanu draud atbildība saskaņā ar noteikumiem par karastāvokli.

Rīkojums stājas spēkā ar izsludināšanas dienu.

Rīgā, 1934. g. 15. maijā.
Iekšlietu ministrs A. Gulbis.

Avots C Rīkojums par iepriekšējās cenzūras ieviešanu periodiskiem izdevumiem

(Publicēts laikrakstā *Valdības Vēstnesis* 1934. gada 16. maijā).

Pamatojoties uz noteikumu par karastāvokli 17. pantu, ievēdu iepriekšējo cenzūru visiem periodiskiem izdevumiem.

Periodisko izdevumu novilkumi pirms to iespiešanas jānodod iepriekšējai cenzūrai: Rīgā – Iekšlietu ministrijas preses un biedrību nodaļai; citās vietās augstākam policijas priekšniekam.

Par šī rīkojuma neievērošanu vainīgos sauks pie atbildības uz karastāvokļa noteikumu pamata.

Rīkojums stājas spēkā ar izsludināšanas dienu.

Rīgā, 1934. g. 15. maijā.
Iekšlietu ministrs A. Gulbis.

Avots D Fragments no Eduarda Orehova dienasgrāmatas (Rakstīts Liepājas koncentrācijas

nometnē 1934. gada 8. jūnijā, publicēts laikrakstā *Valdības Vēstnesis* 1999. gada 15. oktobrī).

Kad pastaigāšanās laikā no vairāku māju korpusiem saplūst uz laukumiem internētie, tad ir viens cilvēku mudžeklis. Kādu cilvēku te nav! Sākot ar zinātniekiem, profesoriem, beidzot ar arāju, strādnieku. Nav pasaulē tādas profesijas, aroda, kura pārstāvis nebūtu te, tā pie sarunas pulkvedis teicis vecajam Deķena tēvam. Jā, piekritis tas, visas nozares, arodi ir reprezentēti te, tikai divu nozaru pārstāvju trūkst šajā nometnē, un tās būtu: korumpanti un valsts apzadzēji.

Tāpat kā mums arī šodien pienākušiem politiešlodzītiem pulkvedis Stulpiņš uzdod dažādus jautājumus par nodarbošanos, dienestu armijā un parasti saka: vai tevi mācīja armijā staigāt pakal sarkanām lupatām? Vai ko tev rotas jeb pulka komandieris mācīja armijā? Šodien viens latgalielis atbildējis: armijā pulka k-rs teicis, ka karavīram līdz pēdējai asins lāsei jāizstāv demokrātiska Latvija. Stulpiņš palicis atbildi parādā.

Avots E **Fragments no mācību grāmatas „Latvijas vēsture pamatskolai”** (izdota 1937. gadā).

Izpildīdams 1934. pavasarī ministru prezidenta amatu, K. Ulmanis, kopā ar Latvijas karaspēku virspavēlnieku brīvības cīņu laikā – ģenerāli J. Balodi (kas izpildīja kara ministra amatu), apņēms spert valsts glābšanas un atjaunošanas labā ārkārtējus soļus. Naktī no 15. uz 16. maiju 1934. gadā viņi izsludināja visā valstī kara stāvokli un pārtrauca visu politisko partiju, kā arī saeimas darbību. Lai aizkavētu nemieru izcelšanos, arestēja dažu grupu vadoņus un vairākus socialdemokrātu partijas locekļus. Pāris dienas vēlāk K. Ulmanis nodibināja jaunu ministru kabinetu, kas, līdz jaunas satversmes izstrādāšanai, uzņēmas arī saeimas pienākumus, starp citu – likumdošanas darbus.

Kad par visām šīm pārmaiņām dabūja zināt iedzīvotāji, visus pārņēma neaprakstāms prieks un sajūsma. Tauta jutās it kā no kāda smaga sloga atbrīvota. No visām pusēm prezidents K. Ulmanis, kara ministrs ģenerālis J. Balodis un citi valdības locekļi saņēma neskaitāmus apsveikumus, novēlējumus un uzticības apliecinājumus. Un kad tā paša gada vasarā un rudenī K. Ulmanis apmeklēja dažādus Latvijas novadus, tauta sagaidīja viņu visur kā savu atbrīvotāju ar neliekuļotu sajūsma un gavilēm.

Avots F **Fragments no grāmatas „Latvijas PSR vēsture”** (izdota 1986. gadā).

Savu terora politiku fašistiskā kliķe apvienoja ar uzbāzīgu sociālu un nacionālu demagoģiju. Šim nolūkam tā savās interesēs centās izmantot sīkburžuāzisko masu neapmierinātību, kas bija sevišķi pieaugusi krīzes gados. Ar demagoģiskiem solījumiem „atbrīvot Latviju no partiju jūga”, „atgriezt latviešu tautai vienotību jaunam saimnieciskam uzplaukumam” fašistiskie barveži gribēja dabūt savā pusē zemniecības masas, pilsētu sīkburžuāziju un kā arī mazāk apzinīgo proletariāta daļu. Koķetēdami ar strādnieku šķiru, Ulmanis un viņa kliķes vīri labprāt spriedelēja par to, ka „darbs valstī ir vislielākā bagātība”, taču „vadoņa” iemīļotais aforisms „darba vīri strādā – nerunā” nepārprotami liecināja, ka „atjaunotajā” Latvijā fašisti strādniekiem paredzējuši ne vairāk kā klusējošu robotu lomu. Vajādami latviešu tautas demokrātisko kultūru, fašistiskie varasvīri visiem spēkiem kultivēja nacionālo naidu. Buržuāziskais nacionālisms bija fašistiskās Latvijas oficiālā ideoloģija, latviešu tautā centās ieaudzināt nacionālo ierobežotību, neiecietību pret cittautiešiem.

Avots G **Fragments no raksta „No latviešu tautas vēstures”**

(publicēts grāmatā „Padomju Latvijas desmit gadi” 1950. gadā).

Pēc fašistiskā apvērsuma Vācijā latviešu nacionālistiskā buržuāzija sāka aktīvi gatavoties, lai nodibinātu Latvijā fašistisko diktatūru. [..]

1934.gada 15.maijā fašistiskās buržuāziskās kliķes vadītājs, latviešu tautas niknākais ienaids Ulmanis ar bruņotu aizsargu bandu palīdzību izdarīja fašistisku apvērsumu Latvijā. Atlaidis saeimu, Ulmanis nodibināja atklātu fašistisku diktatūru, iznīcināja pēdējās pilsoņu tiesību paliekas, pārvērtā Latviju par fašistiskās Vācijas provinci, par Vācijas placdarmu militāram uzbrukumam Padomju Savienībai.

Avots H **Fragments no Viestura Avota grāmatas „Ulmaņlaiki: Lēģendas un fakti”**

(izdota 2004. gadā).

Neapšaubāmi apvērsums bija antikonstitucionāls. Tas Latvijā likvidēja demokrātiju. Valstī izsludināja karastāvokli. Formāli tas pastāvēja līdz 1938. g., bet reāli līdz pat valsts okupācijai. Apturēja Saeimas darbību, aizliedza visas politiskās partijas, izformēja pašvaldības, slēdza arodbiedrības un daudzas biedrības un apvienības. Liepājas koncentrācijas nometnē internēja daudzus Saeimas deputātus, sociāldemokrātus un citus politiskos darbiniekus. Politisku motīvu dēļ daudzus ierēdņus, skolotājus, pašvaldību darbiniekus atlaida no darba vai pat arestēja. Netika atļautas pat iluzoras un dekoratīvas demokrātijas iezīmes, kādas bija, piemēram, Igaunijā, Lietuvā, Polijā. Ulmanis kļuva par diktatoru.

8.1. Kuru Latvijas vēstures notikumu atspoguļo visi avoti? (visi avoti)

8.2. Kuri no citētajiem tekstiem uzskatāmi par vēstures pirmavotiem, kuri – par literatūru? Kāpēc? (visi avoti)

8.3. Kuri noteikumi valdības rīkojumos visvairāk ierobežoja demokrātiju Latvijā? Pamato savu viedokli! (avoti A-C)

8.4. Notikuma vērtējumi avotos atšķiras. Sagrupē avotus D – H pēc to autoru attieksmes pret atspoguļojamo notikumu!

8.4. Kādēļ šī notikuma vērtējums dažādu autoru skatījumā atšķiras? Pamato savu viedokli!

8.5. Kā Tu vērtē avotos atspoguļoto notikumu? Pamato savu viedokli!

8.6. Vai mūsdienās ir svarīgi interesēties par avotos atspoguļoto notikumu? Kādēļ? Pamato savu viedokli!

Vieta pārsprieduma melnrakstam.